

K 6176

1334

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА

НА ОБКЛАДИНЦІ—Фото-етюд А. Борисова

№ 2
8-го січня
1928 року

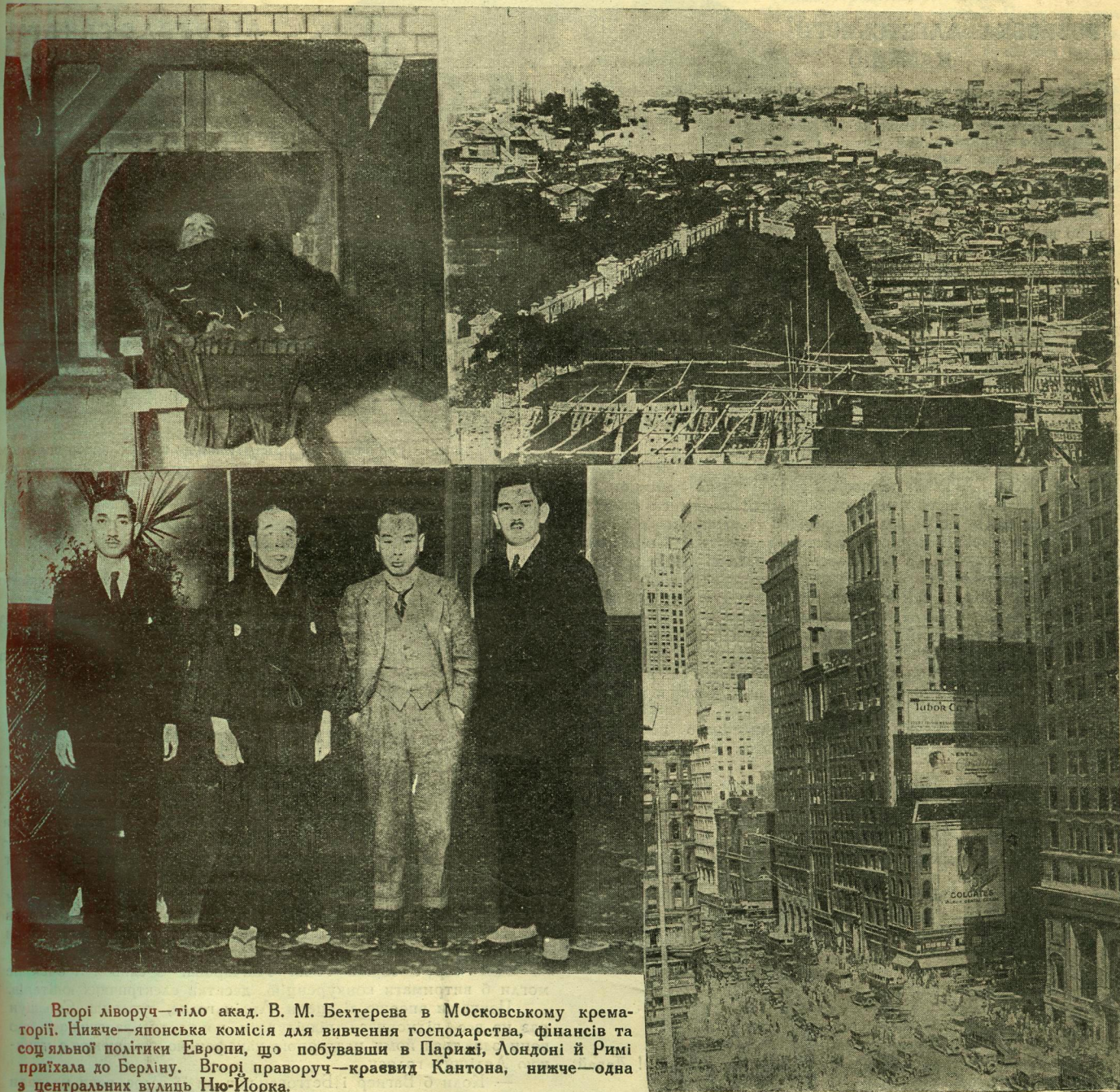
ВСЕСВІТ

ХАРКІВ,
вулиця Карла
Лібкнехта № 11

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

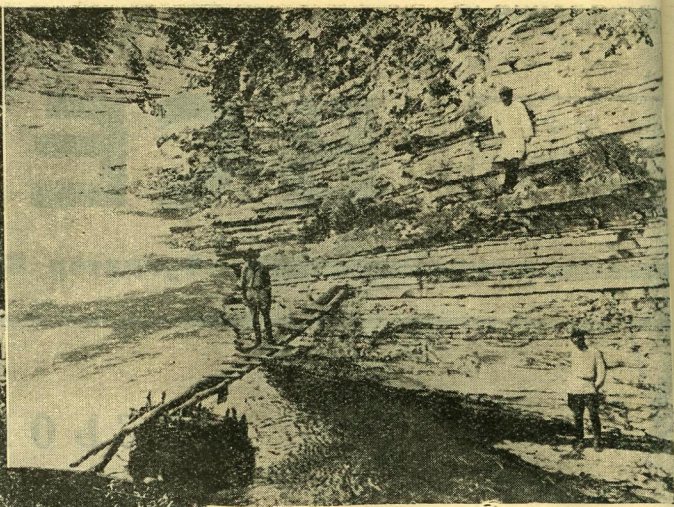
М

З УСЬОГО СВІТУ

Вгорі ліворуч—тіло акад. В. М. Бехтерева в Московському крематорії. Нижче—японська комісія для вивчення господарства, фінансів та соціальної політики Європи, що побувавши в Парижі, Лондоні й Римі приїхала до Берліну. Вгорі праворуч—краєвид Кантона, нижче—одна з центральних вулиць Нью-Йорка.

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА Х.Д.У.
ІНД. № 19045

РОЗРОБКА АЛГЕТСЬКОГО КАМЕНЮ

Нині в Грузії розробляється білий алгетський літографський камінь, що цілком відповідає вимогам поліграфічної промисловості. Розробка переводиться на Алгетці, коло села Чхіфти, в 60 верстах від м. Тифліса, де виходять наймогутніші товщі робочих шарів. Природних запасів каменю вистачить на багато десятиріч. Робота—виймання й тесання

ЛІТОГРАФСЬКОГО В ГРУЗІЇ

каменю ведеться ручним способом, у наслідок примітивного устаткування. Проектується повна механізація виробництва. Всього за минулий рік одержано 220 штук, вартістю в 65 тис. карб. Передбачається видобути в 27—28 році 1350 шт. каменю вартістю на 303 тис. крб. З початку розробки алгетських покладів припинено імпорт літогр. каменю з за кордону.

Оповідання ДИКТАТУРА СЕРЦЯ Леоніда Чернова

1. Марко Ганус лається

МАРКО ГАНУС, режисер, пролітаючи по майстерні, перемком лівого черевика зачепився за якийсь гак. В ту ж мить його велике широке тіло смачно гепнулось додолу. Зараз же після цього майстерня затремтіла від громової лайки, що вилітала з режисерського рота зі швидкістю триста слів на хвилину.

— Який йолоп, яка калоша накидала тут купу бантин? Я питаю! Чому досі не прив'язали каната?! Стий!—гримнув Марко Ганус, з незвичайною спритністю хапаючи за вухо хлопчиська, що намагався вислизнути.—Куди? Куди ти тягнеш трапеції, в'їдливе чортення? Тесленко! Тесленко! Та вішайте ж трапеції, нарешті! Та вхопіть zarazом цього хлопця, хай йому грець!..

Велетенська блискаucha майстерня величезного механічного заводу миготіла сотнею людей, що бігали, стрибали, літали навкруги.

„Біомеханічний Конструктивний Театр“ виїхав у заводський район і влаштував сьогодні першу виставу в одній з майстерень „Сполучених Електричних Заводів“.

Двоє вантажних автомобілів, чмихаючи й важко кахикаючи, привезли плутані трапеції, ламані конструкції. На головокрутній височині, гойдаючись на якихсь мотузках, мініатюрні людиці чіпляли ливни, встановлювали вузькі ганки.

Жалісно скиглили ланцюги та коловороти. Повставали пузаті фанерові колони. Дзвінко сяяли сліпучі електричні сонця. Каша вигуків важко здіймалась догори, дзеленчала в дратах і тяжко провалювалась додолу, де:

— Чіпляй гачок! Чіпляй-ай гачок! Гак чіпляй-ай!..
— Чека-ай! Посунь ліворуч ганок.
— ...ідею цієї п'єси треба пояснити тим, що...
— Кинь цигарку. Тут палити неможна, товаришу.
— Сорок п'ять градусів! Ще сорок п'ять градусів! Давай простий кут, чорті!..
— ...хай голова місцькому скаже, щоб дали ключ...
— Гей, побережись! Товаришу, обережніше!.. Підйомний кран вище. Р-раз! Навались іще. Два!..

Десятків зо два художників, художниць, монтировщиків і помічників несамовито метушилися серед цього гуркотливого пекла.

Марко Ганус, режисер, притулився до стінки, витер шматком газети спітніле худорляве, давно не голене обличчя, знизав могутніми плечима й сказав асистентові:

— До сьомої скінчимо установку?
— Треба сподіватися. А ти куди, Марко?
— До міста. Я ще не їв. Автомобілі скоро підуть?
— За годину. Візьми мотоциклетку.

Марко зодяг шкірянку, завів машину й повівся з швидкістю 60 кілометрів на годину в напрямку до міста. Мотоциклетка хрипіла, мов у лихоманці, кувікала й стрибала на вибоїнах.

Марко шкодував, що не почекав на автомобіль. Денна втомленою болючою байдужістю переповнила тіло. Мотоциклетка тремтіла, рвала, дзвеніла.

2. Ляля керує автомобілем

— Ви, товаришко, той... не захоплюйтесь. Легче на звороті. Грузовик перевернете. Чуєте? Товаришко Гончарова!

— Дурниці. Далеко кудому до зайця, товаришу Страшуну! Шофер знизав плечима і з задоволенням подумав, що Ляля Гончарова ні з якого боку не подібна до зайця, а його, Страшуну, зроду ще ніхто не вважав за кудого, бо був він на зріст близько до двох метрів, а плечі мав подібні до коромисла.

Звичайно, коли б поруч сидів мужчина, товариш Страшуну послав би його подаді, забрав би кермо в свої руки й сказав би, що він не має жадного бажання грати в дурня й віддавати на небезпеку й машину і своє життя.

Але поруч сиділа Ляля Гончарова,—з сльвом її очей не могли б витримати конкуренцію десятки електричних юпітерів. Почувши вперше зі сцени Лялін голос, товариш Страшуну раз на все відмовився відвідувати концерти, запевняючи, що вони здаються йому нездарною какофонією порівнюючи з музикою Ляліного голосу.

— Коли б Вагнер і Бетговен почули її голос, вони не давали б за всю свою музику двох мільйонів дензнаками 1922 року! О, коли б тут сидів мужчина! Він би...

Але біля автомобільного керма сиділа жінка. Багато більше тут сиділа Ляля Гончарова.

Страшун ні чорта не розумів у цих зітханнях та зведеннях до неба очей. Але він з досвіду знав, що з Лялею сперчатися

не варто. Бо вона знову скаже, що кохання не знає жадних законів і різні подібні дурниці.

Ляля насунула величезні автомобільні окуляри на самий ніс і додала ходу.

— Здорово,—подумав Страшун.—Ще п'ять кілометрів такої їзди—і наші конструкції розсиплються, мов картонні хатинки... Грузовик дзвенів, дирчав і стогнав, як у нестямі.

3. Крапка на обрії

В кінці дорожньої стрічки Марко впіймав очима крапку автомобіля і, не зменшуючи ходу, почав подавати тривожні сигнали.

Автомобіль здалеку, попереджаючи, заскавчував сіреною.

— Зупиніть машину,—похмуро бовкнув Страшун.—Розмінитись нема де. Ви вб'єте мотоцикліста.

— Марко! Це Марко! Марко!—задзвеніла Ляля.

Раптом загальмувала машину, й автомобіль, загарчавши застиг на місці.

— Марко! Ведмедю! Куди вас несе?.. Ми веземо на завод решту конструкцій...

— Хто це? Ляля? Я так і знав!—досадливо заревів Марко, ляскаючи себе по стеглах.—Я так і знав! Ну, який йолоп, яка калоша дозволила вам перти на грузовику?! Ви ж сьогодні грати не зможете! Ви ж свою ангіну застудите! Ні, ця жінка мене скоро в могилу зажене!!!!...

— Ви, ведмедю, не гарчіть тут, будь ласка. Не така велика цяця, хоч і режисер. Знала б, що лаятимесь, не зупинила б машину.

— Лялю... За вас же дбаю... Аджеж ви хворі...

Атавістична рисочка: мужчина завше, за всяких обставин інстинктивно підтримує мужчину. Так ведеться з печерних часів.

— Я ж їй казав,—несміливо виправдався Страшун.—Де там! І слухати не хоче. Хм!.. Жінка, нічого сказати...

— Лялю, не сором вам?

— Товариші, йдіть ви до біса!—не в жарт образилася Ляля.—Що це таке, справді? Я одна, а вас двоє... Напали на мене, як тигри.

— Лялю, за вас же турбуємось...

— А, йдіть ви з св'їми турботами. Заберіть з дороги вашу допотопну машину.

— Лялю,—урочисто сказав Марко:—не робіть дурниць. Сідайте зараз в

коляску моєї мотоциклітки, ми поїдемо до міста й за годину в закритій машині дістанемось до заводу.

— Ні за що! Хоч повісьте.

Марко з досвіду знав: коли Ляля говорить „ні за що“, і при цьому в голосі її тремтять сльози,—значить, вона погодиться максимум за п'ять хвилин.

Він мигцем глянув на годинника (було 5 годин 28 хвилин) і почав переконувати...

... Коли Ляля сиділа в колясці його мотоцикла, він знову подивився на годинника: 5 годин 33 хвилини.

— Ми будемо за півтори години!—крикнув він Страшуну. Мотоциклет смикнувся, загартотів і легко покотив.

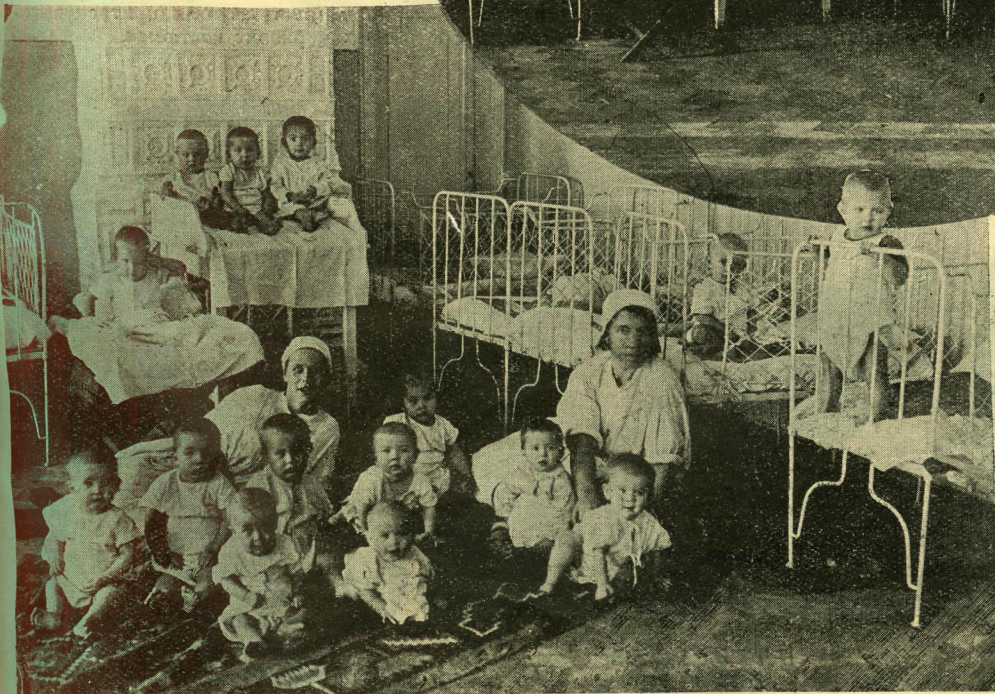
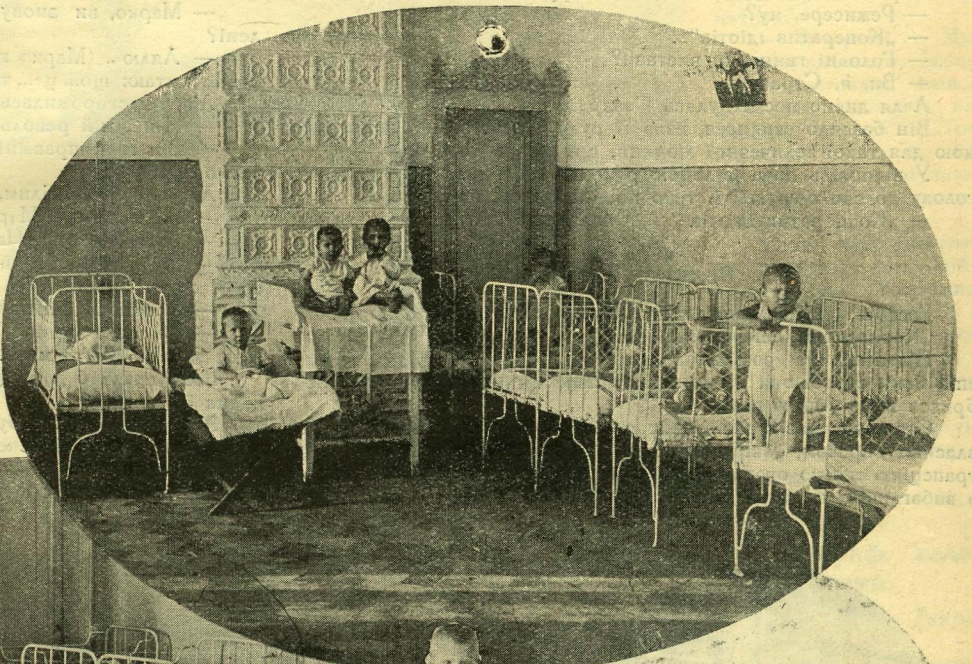
4. „Кооператив ідіотів“

Пролинула тепла хвиля з Лялиних очей і відразу змила й перевтому, і тягар напівголодних важких днів, і біль,—споконвічний, накопичений багатьма ранами людський біль, що живе в серці кожної навіть найжиттєрадіснішої людини.

— Лялю-Лялю... Чому мені легко з тобою? Чому от зараз я заверещав би від радості? Який йолоп, яка калоша зіткнула наші життя, як два дитячих м'ячика? Який сучасний півдіот вивернув, як рукавичку, мою душу?

Якийсь чорт підбурював Марка сказати їй ці слова. Але мотор оглушливо торохтів під ними, і Марко боявся розкрити рота. Він тільки щільно прикріпив свій погляд до Лялиних очей.

— Просто сором,—піймав себе раптом Марко.—Добра мені справа... Не режисер, а справжня халява... Наче сімнадцятилітній робфаковець... Але хіба я винен, що доля вхопила мене за комір, і...і хоче втопити мене.

„Я прогнав нестриману
Сюзеточку,
„Бо вона закохана в вино,
„Любигь детектив і опе-
реточку,
„Плаче на трагедіях кіно“...

— А що ж мені було робити? Вона б довела мене до того, що зі рік довелось б придбати самоварчика та серпанкові фіранки з канаркою. А тепер?.. Ех, Лялю!.. Як легко тепер нести на своїх широченних плечиках здоровенні грудомачи цих важких днів. Візьму от нашу стареньку планетишку, та й розгризу її зубами по екватору... І ні чорта ти мені не зробиш. Це ж ти дала мені цю силу—утворити наш театр, нашу гордість і надію! От уже два роки чорти підмалюють мене на

Ясла для дітей робітників у Харкові

цім повільним, нестерпуче-болючим огні... Ах, та не можу ж я так, Лялю!.. От підчас репетицій я реву на тебе, як десять бугаїв, а скажи ти мені кинутися в провал...

— Фу, чорт, я здається дійшов до дешевої сентиментальності,—перервав Марко свої думки. Але погляду від очей її не відірвав і помітив, як зуби його клацають дрібним лихоманковим тремтінням.

Мотор, сердито пхаючи, квапливо вкотивсь у двір.

— Стоп!

Так і закам'яніли вони в тих позах, приголомшені раптовою тишою... Тільки тепер побачив Марко, що щелепи Ляліни стукотіли дрібним дробом.

— Лялю...—вимовив Марко дуже тихо й дуже важко.—Страшун ненавидить мене, я знаю... Ти, здається, любиш його. Але ж так неможна, Лялю... Не можу я так... Треба щось зробити, Лялю... Треба розрубати цей проклятий вузол.

І раптом, заревівши, скочив з мотоциклетки:

— Та не можу ж я так, чорт би його взяв! Чуєте, Лялю!

Вона легко вистрибувала з коляски і вже вхопила його лапи в свої маленькі руки.

— Марко, любий, як не соромно? Реве, мов гіпопотам...

— До біса! Я ні чорта не розумію!—Страшун?—так я піду з шляху!—Я?—тоді його до біса!

— Тссс... Знов заревів. Марко, нам треба поспішати до початку... Ви, напевне, забули вже, яка п'єса сьогодні йде? Га? Прада, Марко? Забули?

Він стояв, наче кам'яний.

— Марко, ви остовпіли? Режисере! Яка п'єса сьогодні йде? У вас питає артистка.

Марко наїжився, як собака під струменем холодної води.

— Режисере, ну?

— „Кооператив ідіотів“...

— Головні гвинтики вистави?

— Ви, я, Страшун.

Ляля дивно посміхнулась і закрила очі.

Він безсило схилився, взяв її руку і з ніжністю, незвичайною для такої величезної людини, пригиснув до губ.

У відповідь вона вільною рукою пригорнула його кудлату голову до своїх грудей і тихо посміхаючись, поцілувала:

— „Кооператив ідіотів“... „Кооператив ідіотів“...

5. Велике й смішне.

Гостра, пекуча, зворушуюча сатира підходила до кінця.

„Кооператив“ ішов, як ніколи.

П'ятитисячна робітничая аудиторія спиняла подих, коли спід бані, стрибаючи по ламаному павутинні конструкцій, сребрився вниз Лялін голос.

Страшун, завідувач електротехнічною частиною, за його власним виразом, „ввійшов у раж“. Промінясті змії бігали по трапеціях, м'ярко охоплювали Ляліну фігурку, ніжно купали її в вибагливих струміннях прожекторів.

Марко шпурляв своє тіло з трапеції на трапецію й почув, що може ніколи вже не гратиме так, як сьогодні.

Перед останнім розділом оповістили антракт.

Частина аудиторії рушила до імпровізованого фойє, актори кинулися опую на канапи, заметушилися осканжені помічники й бутафори.

— Байдак! Товаришу Байдак, револьвери готові? Обмахи не буде? Кулі вийняли?

— Єсть. Все єсть.

Марко підійшов до величезного столу, де акуратно лежали нові блискучі револьвери. До кожного було прив'язано по шматку паперу, де дбайливий помічник надряпав прізвиська акторів.

— Красюк... Сергійенко... Фукс... Лісницький... Гончарова...

— Товариші, беріть револьвери. Починаємо останній розділ. Гончарова! Лялю! Куди вона зникла? Передайте їй її револьв...

Марко зупинився на півслові, якимось чудно кахикнув, сховав револьвер у кишеню і сказав дуже тихо:

— А втім... я сам їй передам.

— Лялю, на два слова... В останнім розділі ви, за п'єсою, повинні застрелити мене за те, що я кохаю вас. За те, що я, найбільший мислитель епохи, викрив вас—одночасно—і геніальну духобудницю бунтарських юрб, і провокатора. Кохаючи вас, я не відважуюсь сказати про це своєму народові, і за це ви мене вбиваєте. Ви це пам'ятаєте?

— Марко, що за чудне „повторення пройленого“?

— Лялю, я говорю серйозно... (Він вийняв револьвер). Що це таке?

— Марко, ви знову дурієте... Це—пульверизатор. Задоволені?

— Лялю... (Марко говорив важко й хрипко).—Лялю... Я серйозно питаю: що... це... таке?

Ляля насторожилась.

— Н-н, мій револьвер... Дайте сюди.

— Він має справжні, не сліпі набой, Лялю... Байдак не міг цього зробити.

Лице її стало білим, восковим.

— Ви жартуєте, Марко...

— Я не жартую. На жаль... я не жартую, Лялю.

— Марко, заспокойтесь... Як не сором, слово чести? Ви смієтесь чи плачете?

— Я сміюсь і плачу, Лялю.

— Це чорт зна що, Марко! Це чорт зна що! Це неможливо! Я не можу... Дайте мені води. Ах, ти ж, свинство яке!..

Вона впала б додолу, коли б Марко легко й швидко не підхопив її.

З аудиторії чути було гомін і оплески юрби, а тут було тихо, мов у великій печері.

В темному світі єдиної лампки застигли, притиснувшись, дві постаті в чудних строкатих циркових костюмах.

ЖОВТНЕВИЙ ПРИЗОВ

ЗАВОД ДЕЗ

За останній час на заводі прийнято до партії понад 100 чол. Ліворуч—робітник т. Станкевич, посередині—робітники подають заявки до комосередку, праворуч—робітник Лаухін, виробничий стаж 30 років

Одна—велика, медведяча, широка, могутня.

Друга—тонка, струнка, наче порцелянова...

І раптом Марко відірвався, стрибнув м'ячем у куток і за-
ревів:

— Як ви наважили-
ся!! Ля-лю! Як ви нава-
жилися?

Гаряча, палюча кров
залила її обличчя.

Одним плижком во-
на підстрибнула до нього
й закричала — за-
давленіла срібними сльо-
зами:

— Я? Я наважила-
ся? Повторіть ще раз!
Сіпала, торгала його
важкі нерухомі плечі.

— Повторіть, що ви
сказали, Марко!

Марко до болю сти-
снув її руки, обережно
одвів їх у бік і сказав
глухо:

— Сійте. Мовчіть.

І знову лунка тиша
залляла кімнату. І Мар-
ко вимовив тихо й важ-
ко, наче зрушив стопу-
дову грудом:

— Добре. Хай. От
вам револьвер з набо-
ями. Прошу до ганку.
Зараз ми починаємо. Хо-
чете—можете видлубати
кулю... Не хочете—не
треба. Маєте. Прошу до
початку.

В очах Ляліних спа-
лахнули незрозумілі зі-
сні сині вогники.

— Гаразд, — проше-
лестіла вона. — Я беру
револьвер.

Марко вибіг з кім-
нати й дзвінко гукнув:

— Байдак, починай-
те останній розділ...

6. Ця хвилина

Аудиторія спинила
подих.

Пики прожекторів
перекривились жахом.

Туго напружені дро-
ти верещали, як нерви.
Нерви відповідали тон-
ким скреготом, як дроги.

Ох, ця хвилина!..

Він уже кричить до
проводирки повстанців, що невольний зрадник народу—
вона сама.

— Так скажи про це народові!

— Ні.

Фотоетюд А. Борисова

Лижники за міським парком у Харкові

— Чому, Френсіс?

— Тому що... я кохаю тебе.

— Мм... ганчірка!

Вона рвучко підводить руку, і маленьке ехидне дуло револь-
вера наївно дивиться в
його очі.

Вона помалу нати-
скує на тугий язичок.

Смерть?..

Ох, ця хвилина!..

Секунда.

Дві.

Три.

Час зупинився.

Оглушливий луск ви-
паду.

Вона хитнулась,
Марко кинувся до неї,
і разом м'ярко спусти-
лись на підлогу ганку.

— Я викинула ку-
лю,—тихо, але роздільно
вимовила вона. Мені ду-
же зимно, в мене лихо-
манка. Накажіть припи-
нити виставу, Марко...

Він наблизився до
краю ганку і, клацаючи
зубами, затріпотів усім
тілом і сказав вниз, у
натовп:

— Товариші... Ми
просимо вибачити... пере-
втома останніх днів...
дуже зле відбилася на
нашому здоров'ї... То-
варишка Гончарова... їй
млосно... Ми примушені
оголосити виставу закін-
ченою...

Коли ганок укутав-
ся в завісу, він підій-
шов до неї, обережно
посадив її у фотель і
втомлено сказав турбо-
ваному асистентові:

— Дайте їй ковток
вина й автомобіль.

Незграбно пустив ті-
ло на стілець і закрив
обличчя руками.

7. Телеграф. теле- грама.

До Марка Гануса
місцева.

Завтра я перехожу
до театру примітивних
конструкцій прошу нечи-

нити перешкод виконати формальности я працюю тільки для
мистецтва. Ольга Гончарова.

Марко пустив з рук телеграму, обережно полапав скроні
й закам'янів.

Номер 5 „ВСЕСВІТА“ вийде в збільшеному розмірі з кольоровою картиною

худ. Самокіша—„Червона кіннота“

НАЙКРАЩИЙ ПАМ'ЯТНИК Ф. Е. ДЗЕРЖИНСЬКОМУ

Диткомуна ім. Дзержинського

РАНОК. Погоди кращої й бажати не треба. Приїхали до дитячої колонії ім. Дзержинського, що самотньо стоїть в полі за Ново-Харковом.

Підїхали до будинку і були здивовані тим, що побачили. Правда, нас попереджали, що цей будинок є один з найкращих, але побачити таке ми й не сподївалися. Коли дивишся на цей будинок, аж захоплюєшся—такий він гарненький, чепурненький.

Всю землю навкруги будинку розбито на ділянки. Так нам пояснює якийсь товариш, що тільки-но підїшов до нас—тут буде сад, а тут город, а там акваріум і т. д.

Будинок диткомуни ім. Дзержинського

мають на вулиці такий розбишацький вигляд. Дам. Помилує ми, ще й як. Та картина, що ми побачили, ще раз підтвердила нам, що „бытие определяет сознание“.

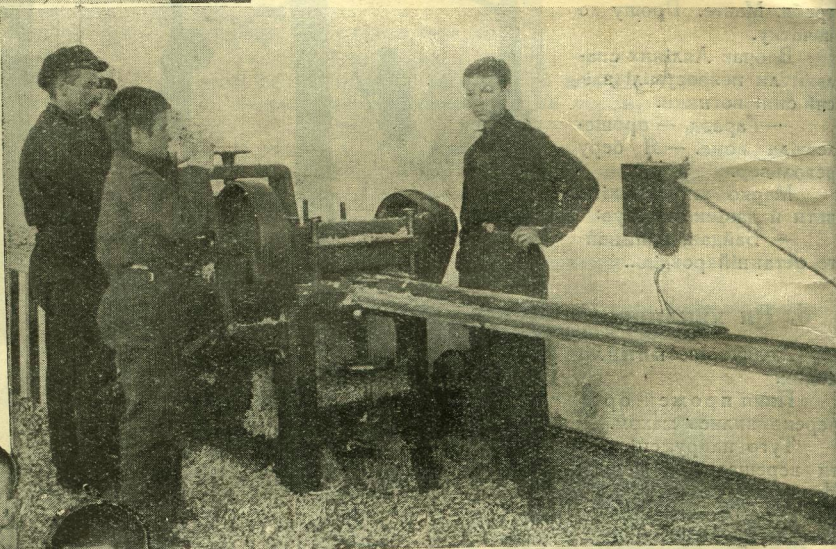
Це вже не ті хлопчиська, що думають над тим, як би їм де що небудь вихопити або вкрати. Ні—ці діти живуть і працюють в цій комуні і турбуються вже про те, як би потрапити вчитись або до робфаку, або до фабзавучу. Цей хлопчик, в ми нулому безпритульний, тепер маленький учень-тру

Кравецький цех

Зайшли в середину. Спочатку ми попали до стругальної майстерні. Бачимо стоїть купка чисто і гарно одягнених хлопчиків і з захопленням слухають пояснення інструктора, як працювати на цій машині і тут же під його керівництвом працюють.

Нема чого гріха таїти, що коли ми їхали до цієї диткомуні, то не гадали, що побачимо таких гарненьких, чисто одягнених і ласкавих хлопчиків і дівчат, що тут зустріли. Ми гадали зустрінути тут тих самих безпритульних що

За роботою в машинному цеху

Товариські розваги в „Червоному куткові“ диткомуни ім. Ф. Е. Дзержинського у вільну від праці годину

женик. Вони всі майбутні будівники соціалізму їх виправила та система виховання, що існує в дитячій комуні. Через працю, через виробництво вони виходять чесними громадянами що гідні звання громадянина СРСР.

Де-що про історію цієї комуні. З дня смерті Фелікса Едмундовича Дзержинського і співробітників ДПУ УСРР виникла думка про вшанування пам'яті першого проводира та вчителя, першого чекіста Ф. Е. Дзержинського. І до 10 роковин ДПУ вони вирішили побудувати зразковий будинок для дитячої комуні ім. Дзержинського. В побудуванні будинку взяли участь крім співробітників та колеги ДПУ низькокривконкомів, різних установ та окремі особи.

Побудування та устаткування цієї кращої в нас, а навіть, як каже завідувачий комуні т. Макаренко,— і в Європі дитячої комуні

обійшлося біля 400 тис. крб. Ця комуна має індустріальний ухил.

Чого тільки нема в цьому будинкові. Тут і майстерні, що просто можна назвати маленьким заводом. В цьому заводі є цехи—машинний, слюсарно-механічний, швейський і кравецький, що устатковані за останнім словом техніки.

Що до культурних та санітарних потреб комуни, то тут теж все є. Є й клуб з радіо і кіно-апаратом, червоні кутки, бібліотека, помешкання для занять, ванни, душі, лікарня—все це побудовано також за останнім словом техніки і гігієни.

Все це і та дисципліна, не палочна, а товариська, що існує в цій комуні, зробила на нас велике враження. Самі вихованці керують життям комуни. На чолі самоуправління стоїть рада командирів, що обирається всіма вихованцями. До ради входять на початках представництва два вихователя. Всяке розпорядження від імени ради командирів повинно виконуватися всіма безперечно. На неправильне розпорядження можна скаржитися лише на засіданні ради командирів, що відбувається дуже часто.

Коли закінчено було огляд будинку, зайшли ми до читальні, де діти грали в різні гри, попросили завідателя комуни показати нам дітей, що тільки-но привели з вулиць.

— З охотою,—відповів він, й сказав—я вас познайомлю зараз з цікавим хлопчиком, Шурою Локтіоновим, що щойно приїхав до нашої комуни.

Поговорили ми з Шурою трохи і попросили розказати нам, як він попав до цієї комуни.

— Сидів я,—почав він розказувати, в Батумі на вокзалі, де зупинився після однієї з моїх мандрівок і думав над тим, як би це потрапити до Москви, до якого небудь дитячого будинку. Аж підійшов до мене якийсь громадянин, це каже він, був нач. ЕКО ДПУ УСРР тов. Блат і попросив посунутися і дати йому місце. Сів він біля мене і почав розпитувати, хто я, звідки. Розказав я йому про все і він запропонував мені поїхати з ним до Харкова, де він мене влаштує в дитячому будинкові. Я погодився.

До Харкова я їхав на тамбурі. По дорозі вночі бачу я хтось лізе по даху вагону і не встиг я ще й крикнути, як вони позіскакували до мене. А було троє і стали розпитувати мене, хто я. Зрозумівши, що це злодії я їм сказав, що я безпритульний і зараз мандрую. Тоді вони звернулися до мене з пропозицією, щоб я допоміг їм обікрасти товарний вагон, і стали „заливати мені очі“, що для мене буде краще, коли я буду з ними в компанії, що я буду гарно одягнутий, гарно їсти і пити.

Боячись відмовитися від цього, я взяв в них дріт, що вони мені дали для відкриття вагону і по кришах побіг до паротягу, щоб попередити вартових та машиніста про цих злодіїв. Коли я попередив і тов. Блата про це, ними було зроблено облогу і цих злодіїв було спіймано. І тепер,—каже він, до мене надіслали листа з Бакінського ДПУ, що ці злодії оказались відомими злочинцями і всіх їх засуджено.

Підчас обіду діти розказали нам, як вони провадять свій робочий день.

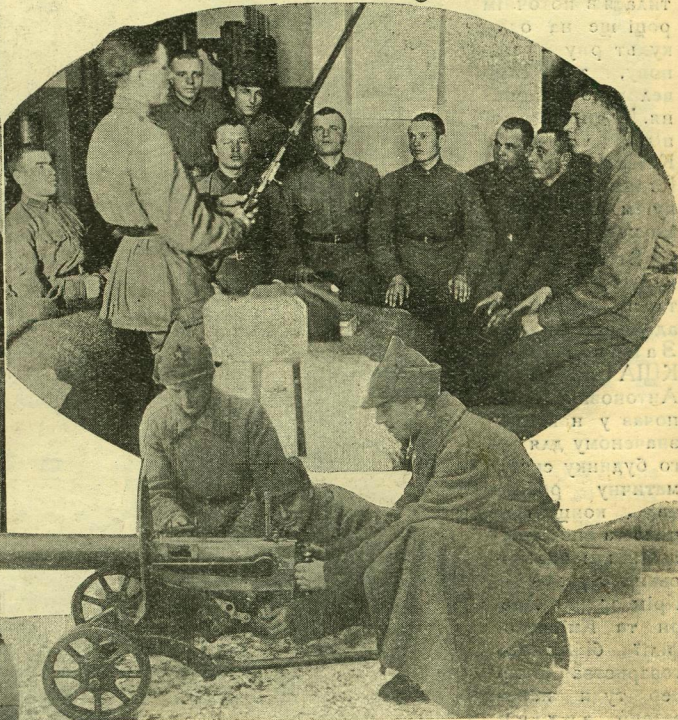
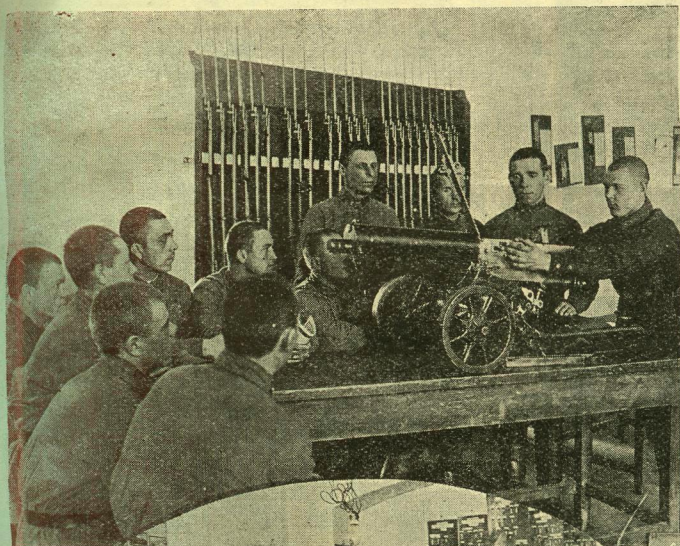
— Встаємо ми о 7 год. ранку і миємося. О 7 год. 30 хв. снідаємо. О 8 год. ранку йдемо на роботу і працюємо до 12 год. Після 12 год. знову миємося, вбираємо після себе помешкання і йдемо відпочивати, тому що в нас стомлені не приступають до їжі. О першій годині обідаємо, з другої години до четвертої знов ідемо на роботу. Після четвертої або займаємося у клубі, або читаємо, о 7 год. вечереємо, о 9 год. ми по сигналу збираємося і секретар ради командирів читає наказа про те, хто завтра що повинен робити. І о 9 год. йдемо спати.

Так провадять свій день маленькі труженики, що вчать і працюють в дитячій комуні ім. Дзержинського.

Так було проведено відкриття дитячої комуни ім. Ф. Е. Дзержинського, що є зараз одним з найкращих пам'яток першому чекістові.

П. Нізар

ЧЕРВОНОАРМІЙЦІ НОВОГО НАБОРУ ЗА НАВЧАННЯМ

Червоноармійський молодяк, освоївшись з життям в касарнях, береться до навчання. На наших фотографіях деякі моменти цього навчання. Вгорі ліворуч—знайомляться з кулеметом „Максим“. Нижче—вивчають засоби хемічної оборони. Ліворуч—ознайомлення з рушницею та практичне стрільня з кулемета.

Стаття МИНУЛЕ... І. М.

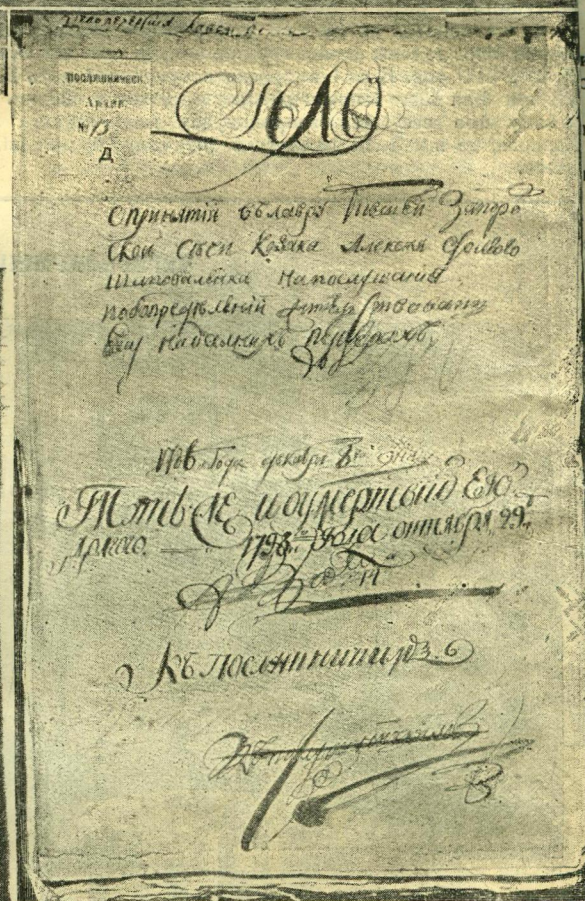
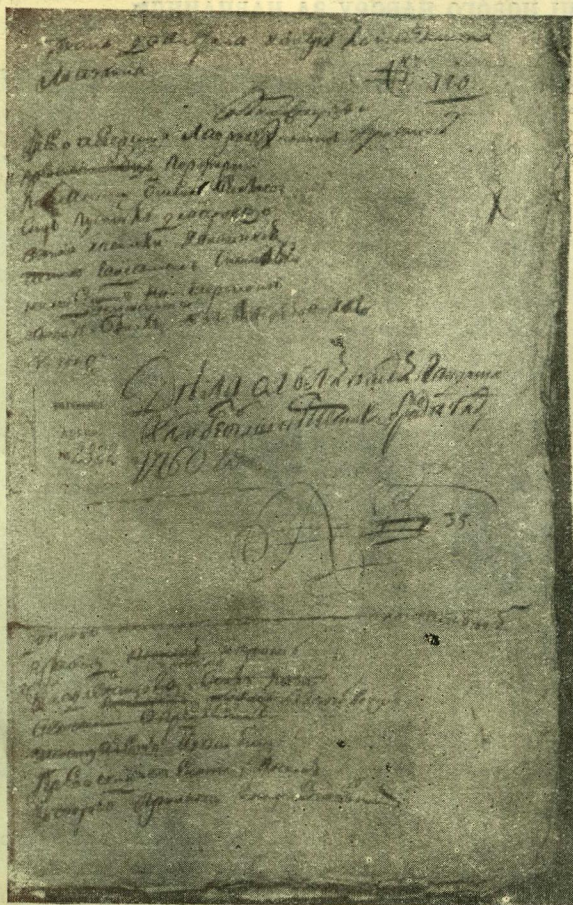
ТЕРИТОРІЯ Лаврського Державного Культурно-Історичного Заповідника, де після підготовки роботи попередніх років тепер по-

встає низка музеїв всеукраїнського значіння, збагатилася в поточнім році ще на одну культурну установу, так само великого значіння. Маємо на увазі підвідділ культів Київського Центру Історичного Архіву ім. В. Б. Антоновича.

Влітку 1927 року в контакті та порозумінні з адміністрацією Заповідника КЦІА ім. В. Б. Антоновича розпочав у ньому впровадженням для того будинку систематичну роботу над концентрацією та впорядкуванням монастирських архівів. Крім архівів Лаври та Київської філії біблійного товариства до тепер туди перевезено архіви інших монастирів київських, Благодійницьких округ, Київської філії місіонерського т-ва то-що.

Увесь цей матеріал нараховує до 100 тисяч архівних одиниць (справ, книг).

Ці фонди уявляють з себе надзвичайну цінність для соціально-економічної, культурно-побутової історії України

Вгорі—будинок Київського Центрального Історичного Архіву ім. В. Б. Антоновича. Нижче—зразки документів, що зберігаються в архіві

XVIII—XIX в. в. Таку оцінку цих матеріалів дозволяє нам зробити надзвичайна їх різноманітність: що-до охоплення всіх сторін, всіх галузей народного життя, та—після майже цілковитої загибелі магнатських архівів, їх унікальність для висвітлення певних сторін у взаємовідносинах власників та крпаків, для висвітлення зародження, розвитку й організації власницької (магнатської) промисловості. Чи візьмете ви "репорт" ігумена Чолнського м-ря про напад на монастир стрільців чи скарги на тих же ченців вельможних сусідів, чи менше роман-

тичні звіти й до дрібниць детальні інвентарі господарств, пасік, млинів, гуралень, гут,— перед вами встає в усій своїй неприхованій жорстокості і з поточними турботами, не такий давній як на історію і далекий як на нашу дійсність, час. Ось перше згаданий тут „репорт“ оповідає, як з'явився с початку десь за обрієм дим сигнальних „фігур“, дим наближався до обрію; запалили „фігури“ вдрупе і манастир облягли татаи... Як ігумен з ченцями й послушниками напав на хутір козацького сотника, спалив хутір, розігнав і побив підданців—оповідає інша, одна з багатьох подібних справ—скарг. Або реєстри та інвентарі перераховують до найдрібніших речей: хатнього, господарчого чи, на промислових заводах, виробничого вжитку, а звіти й видатково-прибуткові книги оповідають про стан, організацію виробництва, ринок збуту, ціни. Ще інші—оповідають про боротьбу піддан-

ців—за ґрунта, за землю, ліси й пасовиська-сіножаті, за зменшення повинностей—податків, за панщизняні дні. Чи знову: скарга городничого на самовільне будівництва кріпаками школи—кладає новий штрих до марева минулого. Наводимо лише назви кількох справ.

„Дѣло з записками имянными о взятыхъ татарами василовскихъ людяхъ в неволю, о посилки зъ Василюка в Польшу нарочныхъ для провѣдиванія неприятели, и о сгонѣ людей зъ сего боку на ту сторону Днепра зъ 1713 по 1736 года марта 30-го“.

„О стекляной простой голубовской гутѣ 1749 года, Іюля 12-го“.

„Об отправки вѣ Сѣчъ Запорожскую Лаврскую Смѣловскую подданого Бориса Лещенка для взятя дарованых в Лавру бывым кошовым Атаманом Петромъ Колишевскимъ кобилищъ и жеребця, и покупки про Ларскій обиход рыбы 1764 года

Іюля 7 д.“. „Дѣло о принятіи в Лавру бывшей Запорожской сѣчи ковака Алексѣя Долгого Шаповаленка на послушаніе и об опредѣленіи жительства ему на дальнихъ пещерах. 1786 года декаб-ря 8-го дня“.

„Тутъ же и о умертвиі его, Долгого— 1798-года Октября 29 д.“.

„Дѣло о являющихся гайдамаках и безпаспортныхъ бродягах 1760 года“.

Можемо сказати, що жоден з архівів офіційних, урядових установ не може дорівнювати йому в багатстві й цінності матеріалу й ланях, бо ж там офіційний бік зглажений і підфарбований, тут—життя таке, яким воно було, бо відбивається в листах, зв'язках і відомостях, що не призначалися для широкого розголосу і автори їх ледве чи задумувалися над тим, що ці, часто неграмотні писання, колись стануть за свідків на великому суді історії...

Нарис МОЛОДИЙ ІРАН Геллівер'а

Скільки казок і легенд рознесли по всьому світові старовинні перські килими та тканини—„Кізілбашські“ оксамити та „об'ярі золоті“, „узорні атласи“ та шовки. Скалки казково-роскішної Персії, що їх московські купці в старовинних, шпальтатами писаних книгах з такою любов'ю описували: „Бархат кизылбашский, а на нем узор—барсы, драконы, звери, инроги, лебеди, лоси, люди коылатые—держав Павы, мужики, рыбы“—або: „люди стоячие с сабли и щиты и луны и мечети, на них по два человека по углам и барсы и птицы и люди на слонах и сулейки, шелк празелен, ал, бел, зелен, светлозелен с золотом“...

Все це було давно...

Тепер австрійські фабриканти біля Тавриза підроблюють старовинні килими, прогоняючи по нових фабричних тканинах табуни коней, щоб надати їм старовинного вигляду кізілбашських тканин. Тепер давнім шляхом народів, від Каспійського моря до Тегерану, несуться й ревує форлики радянського „Авто-Ірана“ і над сірими скелями пропливають „Юнкерси“, що замінили собою казковий килим-самольот.

Під нещадно-„алючим“ сонцем розляглася Персія—злиденна й некультурна, і замість казкової барвистості одноманітно-сірою стоїть вона перед нами.

Сірі скелі, сірі з придорожного бруду ліплені мазанки. Вулиці з глухими мовчазними, без вікон, стінами й плескати дахами. Чорна феска у чоловіка, чорна чадра в жінок...

Сіре й чорне—такі нові національні кольори Персії. І тільки здерідка між одноманітними сірими квадратами блиснуть своїм розкішним блакитним глянцем бані напівзруйнованих мечетів, заграє в убогій придорожній Чай-Хане вічно-яскравими фабрами старовинний килим, або коли вам пощастить пройти за мовчазні стіни,—порадує в дворі шум скромно оздобленого водограю, бо вода—це найулюбленіша й найкоштовніша річ на Сході.

* * *

Схід, барвистий, різнокольоровий, лівий відходить у минуле. І не нам, що киплять у казані нового життя, жалкувати за цим подібно до ситих англійських туристів, що кочують по світу в погоні за екзотикою, що нині зникає.

В боротьбі за нову культуру та цивілізацію, в боротьбі за національну незалежність, народжується молодий Іран. І це видовище далеко більш захоплює і приваблює, ніж барвиста східна казка, нині відроджена лише на підмостках європейських „реву“.

Удень шляхами Персії снують авто, доверху як ті східні ослики, навантажені тюками, вночі нове уступає дорогу старому.

Вночі авто чекає. І шляхами, як і тисячу років тому довгою стрічкою йдуть каравани верблюдів.

Старе й нове уживається поруч. Старе й нове змінює один одного з кінематографічною швидкістю.

В темряву ночі відходить мірна хода верблюда. сумний дзенькіт їхніх кочових дзвоників,—до нового дня веде Персію сучасне авто, де ще, на жаль, часто сидить вороже минуле: який небудь феодальний владар арабистанський, курдистанський шейх, або англійський хижак, приналежний у Персію на запах нафти і крові.

* * *

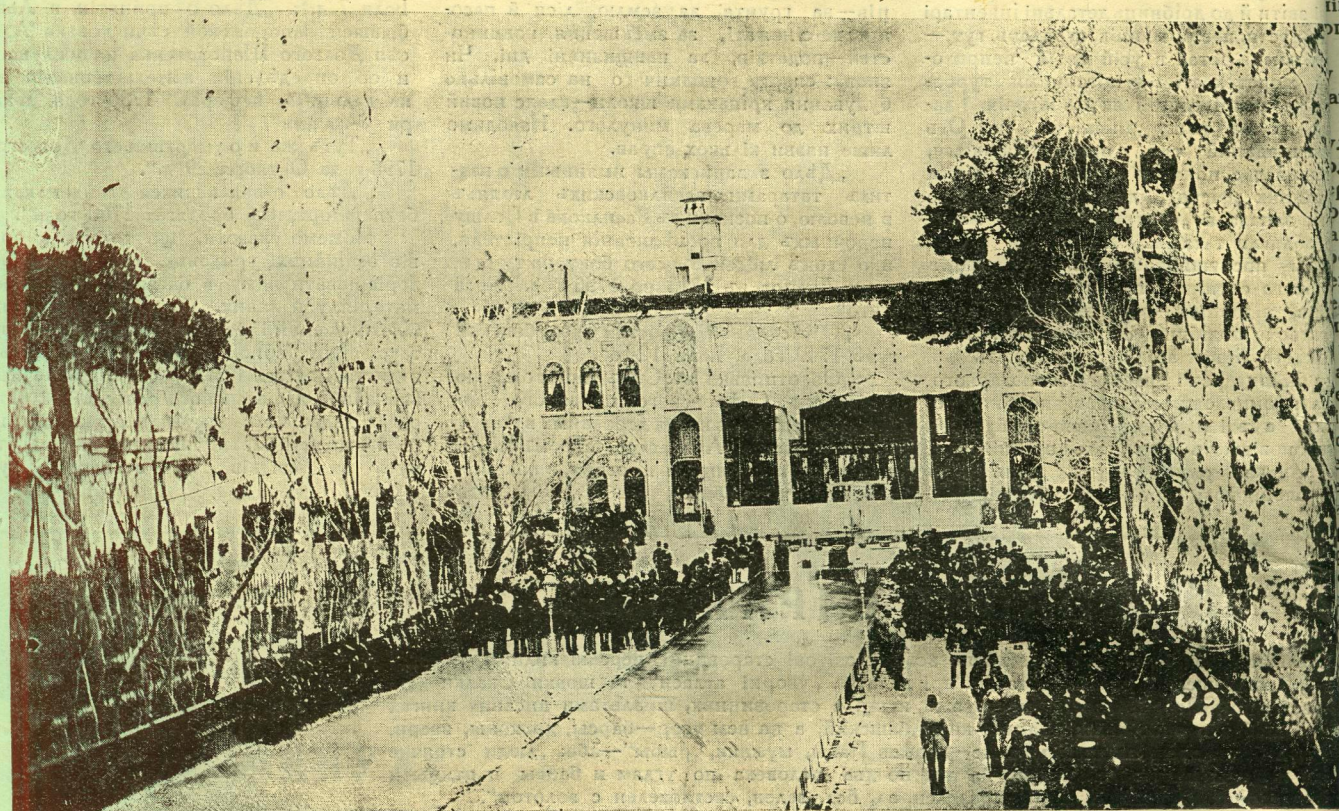
Двічі розцвітала висока культура в Персії. В перший раз за давніх часів Дарія й Кира, і в другий раз—в середні віки, коли пагуючи над народами,

Дервіш

Міські ворота Тегерана

„Селям“—парад біля палацу шаха

Іран, в синтезі індійської, хінської та арабської культури, розгорнув перед світом своєрідне мистецтво Саада й Гафіза, кизилбашських килимів та тонких мініатюр.

З кінця XVIII віку починається занепад; вмирає стара Персія. Гине стара культура, руйнується іранська державність. Іран тоне в феодальному сні. Все ще гордо називаючись „Перською імперією“, Персія по суті стає лише краєм, що його об'єднують географічні та етнографічні ознаки.

Цей занепад прискорюється, підтябується двома новими світовими хижакими—царською Росією та Великобританською імперією, що безцеремонно поділили між собою стару Персію, безупинно висмоктуючи її народні багатства.

Те, чого не могло зробити англійське та російське золото, що підкупало шаха та його урядовців у Тегерані, феодальних шейхів та ханів у Лурістані, Курдистані та Арабістані, те докінчували оздоблені трьохколовим царським прапором шибениці перед російським генеральним консульством в Решті та дрюк англо-індійського капрала на півдні Персії.

Іран—споконвічний шлях народів, і не раз він перепускав з Азії до Європи народні юрби, що залишали на його гострих скелях різні племена—живі шматки м'яса, що їх чудом зберегли віки на неплодному скелястому ґрунті.

В Тегерані—електрика, телефон, газети. Але є в Персії й такі місця, де народ зовсім не знає штучного світла, де навіть каганець—невідомо, казкова розкіш.

Зубожілий нарід грабували шахи та його на-

місники, феодальні хани та шейхи, що самостійно збирали датки, чужоземні хижакі. І не раз народна ненависть проривалась повстаннями, що услужливо придушувались військами русько-перської козачої пригади.]

І тільки після світової війни та утворення на північ кордоні дружнього й могутнього Радянського Союзу, Персія змогла зробити перші кроки до визволення від колоніального й феодального рабства.

* * *

Високо над Тегераном, що втонув у палючому промі в густому тропічному лісі гірського Садабада, розляглася сулітня резиденція шахів перських.

В Садабаді, оточений традиційними розкошами двору „виноного трону“, за століття до писання, обставлений з європейською ділою сухістю й скромністю працює проводир мисливського дого Ірана—Різа-Ахмед Пахлаві, „перський напарт“, як його називають на Заході.

Багато хто з старих європейських дипломатів Персії пам'ятає, як зовсім недавно ця чужа людина стояла варті біля посольств, роняючи спокій козальних хижаків.

Ніхто з них не міг тоді гадати, що цей дого кому невідомий сарматський русько-перської козацької бригади, проробитимий кий дивовижний шлях дверей чужоземних посольств до сходів святого „павиного“ на „Каджарів“, що в ньому він стане найшумучішим і найнебес-

Вулиця на околицях Тегерана

нішим ворогом їхнього колоніальної могутності.

В 1925 році Різа-Хан усуває стару Каджарську династію і сам стає шахом Персії.

Можна гадати, що Різа-Ханові було однаково—чи надіти на голову, подібно Кемалю Туреччини, циліндер президента, чи старовинну корону Каджарів, однак, у відсталій напівфеодалній Персії історична потреба штовхала в його боротьбі до певного компромісу з внутрішньою реакцією, чим символом і була урочиста коронація Різа-Хана. Але й з височини „павиного трона“ новий шах провадить далі боротьбу проти феодалів та проти англійських імперіалістів, що нацьковують їх проти молодого Ірану. Різа-Хан стає королем „третього стану“—передової інтелігенції та купецтва. Боротьба проти зовнішніх та внутрішніх ворогів примушує його замінити найману армію—армією народною. І коли на новому історичному етапі, що до нього наближається Персія, Різа-Хан захоче зберегти свою колишню популярність в армії, то йому доведеться так само, як в Кемалю в Туреччині, з короля „третього стану“ стати „королем мужицьким“—стати виразником інтересів та надій соціальних низів.

* * *

Дуже рано прудке авто виносить Різа-Хана з Садабада до Тегерану.

Шах несподівано ревізує міністерство та установи.

Різа-Хан обходить порожні залі і не знаходить ні одного урядовця—

Схід же такий лінивий та безтурботний.

Різа-Хан скрізь залишає записки й попередження, вимагає й загрожує... Різа-Хан поспішає далі. Різа-Хан оповістив неждану війну східним ліношам та безпечності, сідному хабарникові та підкупності.

Він знає, що тільки усунувши це, можна вести боротьбу за оновлений Іран.

Персія—країна величезних контрастів. Старе й нове перешар'яту, що відокремлює

східну людину від сучасної культури. Однак, цей процес відбувається значно повільніше, ніж на радянському Сході. У нас

в Туркестані східні жінки тисячами знімають чадру, в Персії ж це рідкий випадок. В Персії ще й досі чорною, закутаною

з ніг до голови, тінню проходить вулицями жінок і тільки по взуттю можна розпізнати, до якого

кола належить вона. Шляхетна в паризьких чередовичках на високих підборах, простіша—часто в

наших радянських калошах, гумотреста, надітих просто на панчохи. Переважний культурний перемож

можє місяцями подорожувати відкрито зі своєю дружиною по Європі, але

на кордоні Персії він неодмінно примусить її надіти чадру, як цього вимагають старі закони ша

р'яту.

Повішений розбійник з Лурістана

На вулицях Тегерана зилощені полісмени керують рухом автомобілів; на „Стамтульській“ вулиці та на „Посольській“, на „Лалесор“—торговельній вулиці Тегерана, суне різькокольорова юрба, але серце Тегерана б'ється на базарі.

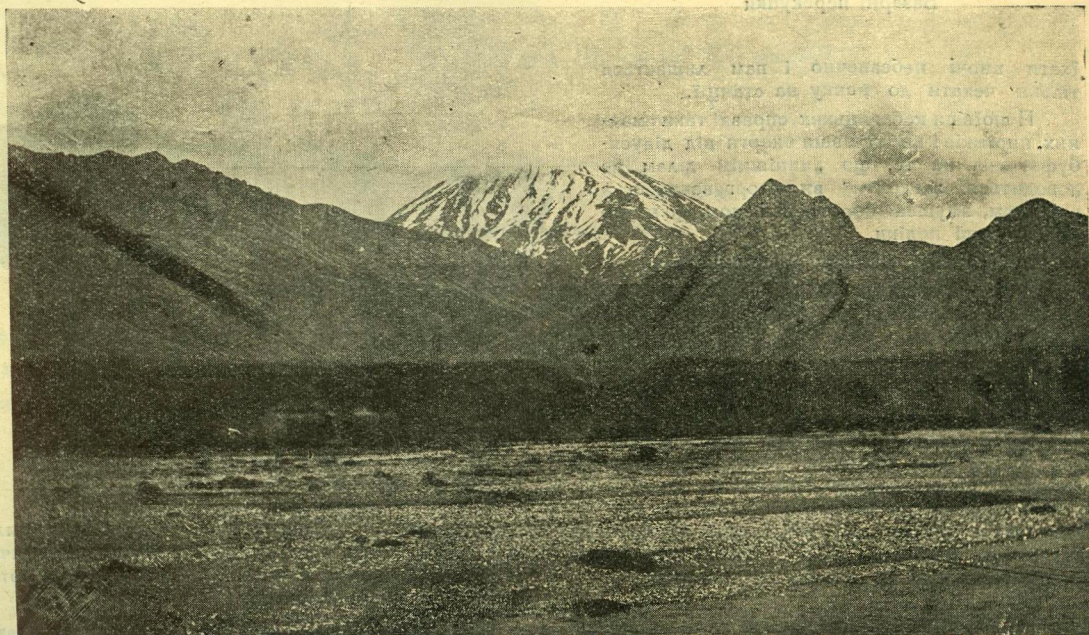
На базарах в Чай-Хане, споконвічних центрах східної громадської думки, гаряче б'ється живчик політичного життя.

Базарні Чай-Хане стають чимсь подібним до політичних дискусійних клубів, звідки численні нитки ведуть до редакції газет, де бажання й вимоги базару стають формулами сучасної газетно-політичної мови.

Глядячи чорні бороди, вихваляють старі закони шар'яту величні мулли та „сейди“ в чорних тюрбанах, нащадки самого Магомета. Несамовито б'ють себе в груди оборонці народної незалежності—дервіші, виступають члени партії „Давіан в Іран“ (Молодий Іран), що її лідером є сам Різа-Хан; виступають з промовами й перські купці та інтелігенти, що замінили чорну феску на нову „кола-пахлаві“—феску, що до неї всупереч вимогам шар'яту, щоб головний убір не закривав лоба, прироблено європейського козирка.

Слово базару значить багато. Не дурно густою сіткою оплели перські базари відділи англійських банків—начутливіші сязки людей з „вулиці Посольств“. Не дурно услужують їм там сотні непомітних інформаторів.

Базар кипить і хвилюється, бо ж у Лурістані знов щось замислив шейх Хазал... Базар обговорює і новий крок англійського посла, і торговельну угоду з країною Рад, і дрібні плятки східного побуту й життя... Старе бореться з новим і все це знаходить відгук у багатолікій душі базару. Старе ще тримається, підперте золотом та багнетом англійського капрала. Однак, гладенько причісані люде з „вулиці Посольств“, що вдень снують сітку поневолення Персії, а вночі бенкетують у „Dancing Olympia“ на „Лалесор“ та в інших притонах, де власники—руські білогвардійці, вже помічають, що ґрунт у них під ногами хитається...

Краєвид Ельбруса

Кобеляки

Нарис Гр. Сагала

КОБЕЛЯКИ, що недавно відомі були своєю комерційною школою, переповненою здоровенними балбесами, здебільшого синками заможних обивателів, вигнаними за олімпійські ліноші з середніх шкіл Полтави, Кременчука, Миколаїва, Лисавецького, маленькі Кобеляки, що уславились своїми піріжками, з місивом з якогось масного бруду, як в являється, мають ще одну прикмету, що дуже дається в знаки.

Річ в тім, що звідки б ви не приїхали до Кобеляк, чи то з Харкова, чи з Одеси, ви все одно на станцію потрапите вночі. Ріжниця в приході того чи іншого потягу дуже мала—всього година, півтори. В саме місто, що лежить від станції за 12 верстов

Типові кобеляцькі сани

ським жаргоном не гірш найсправжнісін іудея.

* *

Кобеляки—мертвяче-тихе місто і на безпечне.

Гішу кобеляцької вулиці порушує ри снігу кроків допризивників, що безупинно К ширують, та якась чудернацька тінь—то надюсінськими будинками пропливав велетенський розмірів листоноша, „до отказу“ навантажу кореспонденцією.

Рідко-рідко задзеленчить давоник візів. Що вражає в кобеляцьких візників, так це з „халабуду“, як вони кажуть. Через те, возити по маленькому містові майже нікого, кобеляцькі візники охоче їздять з пасажиром до Козельщини, Ганнівки, намагаючись при цьому злупити з вас якомога більше.

Поінформовані мешканці дивовижно

— Де тут живе муїл, що на розі казчиком?

— Самуїл? Праворуч, за рогами гий двір.

Кожен столичний адресний стіл може заздрити тій швидко з якою було дано відку.

Коли ж ви хочете побачити „живі“ Кобеляки, то йдіть на базар. Там ви зустрічите всіх, кого вам треба.

Там люди ходять вагом, не поспішаючи похитуючись на обиди, зупиняються, моняють, прицінюють.

Хоч нічого й не купують, а прицінюються страшенно люблять.

На базарі торгують абсолютно всім, і до ж всім укупі.

Так, поруч мармурового мила для білизни, можна побачити на рундучі у торгівки дитячі стоптани черевички, корисні спід вазеліна і старий, пронафталінений сідор—єврейський молитовник.

Про всі новини можна довідатися в бакалійній крамниці в голарні. Ці „установи“ грають у Кобеляках ролю інформаційних бюро чи агентів місцевої „устної газети“.

Базарні перекупки

Іхати вночі небезпечно і вам лишається тільки чекати до ранку на станції.

Поповівши кобеляцьких, справді таки смачних, піріжків і вислухавши скарги від дідуся-буфетчика на те, що „чинішнім ділам не доводиться заздрити“ ви, сторгувавшись з візником, змушені боротися зі сном, що міцно сковує ваші повіки.

... Нарешті потроху розвидняється.

Візник у величезних валянках каже, що „вже повтікали з поля зайці“, і що їхати вже безпечно.

До-речі, про візників.

Вже нема на світі кобеляцьких „справжнісінських“ балагул Мотель-Фішки та Іцї Фішки, а кобеляцька знаменитість Іця Рендек зовсім уже постарів. Його старенька балагула цілих пів-віку трясла свої зовсім висохлі кістки на лінії станції—місто, підставляючи вітрам та негоді свої продрані легені, сумом випалені очі й старече тіло з хрипучим серцем таким старим, як і поганенький будильник на товкучці.

Свій передок, худі стегна трагічних шкяп, що маячать перед очима, і безконечні верстави, цей дивак на довгі роки запам'ятав своєму синові. Нас віз до міста Хведір, середніх літ візник, що добре вмів дулити горілку і володів єврей-

Базар у Кобеляках

Торговки качками

* * *

Культурне життя Кобиляк стоїть ще доволі низькому рівні, так що вони ще давно стали синонімом провінціалізму.

Винна у цьому здебільшого відірваність від світу, спричинена поганим зв'язом з залізничною станцією, а також замкнутість інтересів та відсутність більш важливої промисловості, що могла б привести доволі себе значні пролетарські кадри.

Однак в останні часи в Кобиляки починає пробиратися нова культура, що має певний вплив і на життя міста.

Тут є й робітничий клуб, і народний будинок, і кіно. Хоч кобиляцькі мешканці й далі лишаються найвірнішими жертвами „найвідоміших“, „найзаслуженіших“ гастрольорів, що шарять по провінціальних містах, то є й солідний кадр одвідувачів робітничого клубу і народного будинку.

Літературний суд, наприклад, ця майже подія, відбувся недавно в єврейській хаті-читальні.

На вечір суду над „Тевье дер Мілхікер“ зібралось багато євреїв, старих і молодих. Вони уважно слухали „процес“, він помітно хвилював їх...

— Чому у вас нема над хатою-читальнею хоч невеличкої вивіски?

Сивий дідок глибоко зітхнув і відповів:

— Коли ж наша читальня в дефіциті. А ви знаєте, що це за штука дефіцит? Вона навіть не дав на вивіску.

Кобиляки прокидаються. Місто, що вже майже одужує від петлюрівських ран, незабаром вже не хворітиме на відсутність вивіски на читальні та на відсутність корисної книжки в бібліотечній шафі.

В голярні можна довідатися про всяку новину

Я. Гримайло

* * *

Осінь, осінь, тебе я помітив
Сумом власним відчув. Так скажи,
Це за ким так розпачливо вітер
У степу заривав, затужив?

Стоїмо, а дві тіні—дві стьожки,
На холодні панчелі лягли...
Чи не вчора збирали волошки,
Вечір мідь свою в груди лив.

Це ж не рана—манісінька вавка...
Серце, чи чуєш, цить!
Журно...
Не осінь—циганка
І не листом—намістом давенить.

А сьогодні... Що скажу? Що мовлю?

Хмуро.

Хмарно.

На руку:—прощай!

Над мовою чудною любов'ю

Золотава осіння падало.

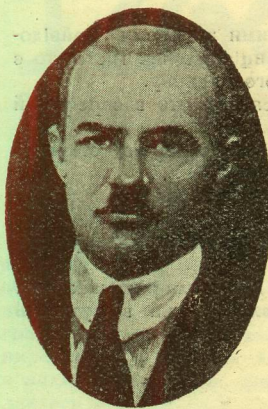
Але ж вітер... чого він голосить?

Вітре, дурню смішний, перестань!..

В мене моці і юности досить,

Щоби ждати нових розквітань.

СПРАВА БІЛОРУСЬКОЇ ГРОМАДИ

Головач Фе-лікс — селянин Волошинського повіту, Ново-грудської губернії. Депутатом його обрали за списком напівселянської партії „Визволення“, що тоді ставила своїм гаслом наділення селян помі-

щицькими землями без викупу, національну автономію то-що. В 1924 році переконавшись, що „Визволення“ провадить угодівську політику що до польського уряду і не думає про здійснення цих гасел, він вийшов з цієї партії і спільно з іншими селянськими депутатами організував незалежну селянську партію

ЧЕРЕЗ кілька тижнів у фашистській республіці Пілсудського розіграється новий епізод визвольної боротьби білоруських трудящих мас. По-над 400 білоруських селян і робітників стануть перед судом польської буржуазії за обвинуваченням у державній зраді, що полягає в тім, що вони належали до легальної партії—Білоруської Селянсько-Робітничої Громади.

Громада поставила собі завданням боротьбу за повсякденні потреби білоруських трудящих мас, за відчуження поміщицької землі без викупу, за національний рух і самовизначення трудящих мас Зах. Білорусії, за робітничо-селянський уряд.

Виникнення Громади було відбитком прагнення і настроїв Білоруського села. Цим пояснюються її швидкий ріст. На початку 1926 року Громада нараховувала лише 4.000 членів. В жовтні ця кількість виросла до 50 тис., а з січні 1927 року, в момент розгрому Громади, вона нараховувала по-над 100.000 членів, організованих у 1720 гуртках.

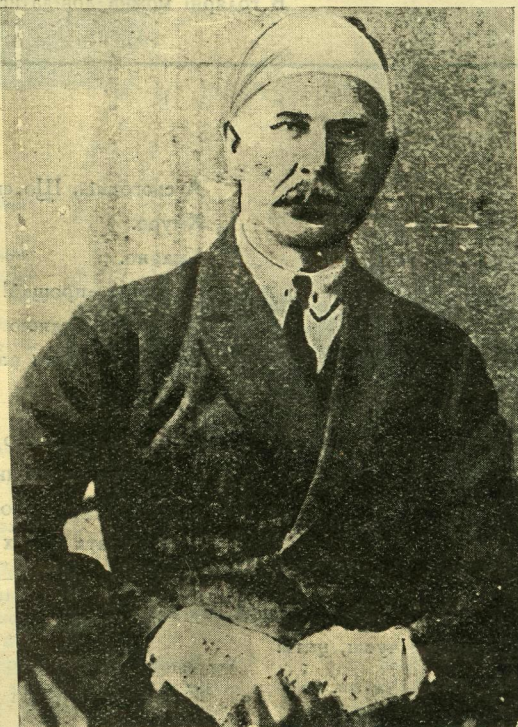
Цей швидкий ріст масової організації з гаслом „земля для селян“—злякав польських поміщиків і капіталістів. В усій польській поміщицькій і буржуазній пресі почалося нечуване цькування Громади й вимога її знищення і ліквідації ненависних гуртків. Ця кампанія проти Громади особливо збільшилася після знаменитого з'їзду Пілсудського з поміщиками і панами „кресів“ у князівському паладі Московію (жовтень 1926 року), пани Радивіли, Сапегі, Чапські й інші з ентузіазмом вітали у своїм колі „першого

маршала Польщі“. Вони йому гарантували повну піддержку, певні того, що він провадитиме їхню політику оборони поміщиків, збільшення експлоатації трудящих мас, терору що до робітників і селян, воєнних приготувань проти СРСР, щоб здійснити плани польських панів, що мріють про повернення назад маєтків у радянській Білорусії та Радянській Україні.

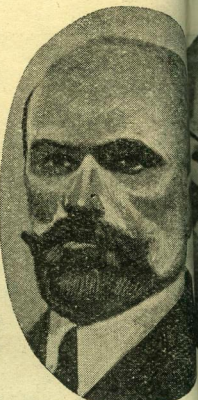
Наступ на Громаду почався з нападу на окремі організації і арештів видатних діячів Громади. Так, у грудні 1926 р., банда поліцаїв та агентів польської дефензиви напала на конференцію Громади в с. Старо-Березові і побила її учасників, у тім числі двох депутатів Громади—Метлу і Волошину.

В січні 1927 року в Зах. Білорусії було заарештовано коло 1000 чол., обвинувачених у „шпигунсько-комуністичній“ змові. Заарештовано було членів Центрального Комітету і місцевих комітетів Громади, членів Т-ва Білоруської Школи, директорів і вчителів усіх приватних білоруських гімназій, членів правління білоруського банку. У в'язницю було кинута також 4 депутатів Громади і депутата Незалежної Селянської Партії Головача.

У відповідь на насильства до Союму і уряду було надіслано тисячі протестів з усіх кінців Білорусії і відбулися великі демонстрації, що з ними поліція жорстоко розправилась. 9 лютого в Косові поліція стріляла в демонстрантів, вбила 5 і тяж-

Тов. Метла, скараний на смерть підчас розгрому Білоруської громади

Тарашкевич Броніслав — народився у 1892 році в Віленському повіті. Вчився в гімназії в Вільні де познайомився з білоруським рухом. Після 1905 р. він учився в Петроградському університеті на філологічному факультеті. В 1918 році здобув право читати лекції з білоруської мови в Петроградському університеті. Не обмежуючись науковою тою, Тарашкевич бере активну участь у білоруській політичній роботі. Свій до польського Союму депутат білоруського селянства він зайняв з перших місць серед представників Західної Білорусії

ко поранила 6 чол., в кінці того ж місяця в Слонімі, підчас демонстрації було ранено 12 селян.

21 березня 1927 року було опубліковано розпорядження віленського воєводи Ракчевича, що об'являв білоруську селянсько-робітничу Громаду нелегальною організацією. Того ж дня вийшла така резолюція Незалежної Селянської Партії:

Буржуазна преса зустріла з великою радістю ці заходи фашистського уряду. До Пілсудського надійшла сила телеграм із подякою від польських „окраїнних“ поміщиків.

Польські реформісти виявили ганебніше відношення до цих терорів. ППС'івський „Робітник“ стерігав з погано захованою радощами розгром Громади і передруковував нісенітничі про „шпигунсько-комуністичну змову“, що їх поширювало бюро польської охоранки.

Розгром Громади переслідував тільки оборону інтересів польських поміщиків, а й був одним із найважливіших кроків по лінії підготовки до війни проти СРСР.

Польський фашизм намагався очистити плацдарм проти Союзу радянських Республік і утворив постанови для переведення в життя планів проти Громади великої Польщі „від моря до моря“.

Процес Громади має метою знищення трудящих мас, дезорганізацію їх у боротьбі з фашизмом та виконання воєнних планів.

Робітничо-селянські маси, не дадуть злякати себе. Як доказом цьому є результати виборів до міських рад у Польщі та во-

Волошин Павло, син селянина, нар. 28/VI-1891 р. в с. Гаркавичі Сокольського повіту, скінчив Олександрівську ремесну школу в Катеринославі, служив у поштово-телеграфних установах на Гродненщині. З 1913 по 1921 рік він був в Росії. Кілька разів був у полоні. Повернувшись додому, він виявив себе одним сином білоруського села, вносивши в своє товариство дух мужності і боротьби за свої права. Обрано його Сойму 28/VI—23 року.

рад у Зах. Білорусії (тут обрано коло 50% прихильників Громади).

Трудящі маси Зах. Білорусії будуть і надалі провадити свою героїчну боротьбу за землю без викупу, за самовизначення, за робітничо-селянський уряд, усвідомлюючи, що лише в тісному союзі з пролетаріатом усієї Польщі вони діб'ються свого соціального і національного визволення.

Не припинить їхньої боротьби ні скажений терор польських магнатів, ні знущання панських посіпак у жандармських застінках та тюрмах, ні беззастанні судові процеси, що обтяжують усе населення кресів та засуджують найкращих синів білоруського народу.

Ю. Сохацький

Депутат польського Сойму від Компартії.

Рак-Михайловський Симон, народився в 1885 році, скінчив Молоденчеську Вчительську Семінарію, а потім Феодосійський Педагогічний Інститут. Громадська робота Рак-Михайловського починається з часів першої руської революції в 1905 році. Тоді селяни послали його до Державної Думи. У період революції 1917 р. він виявив величезну енергію в роботі серед білорусів. Член віленського білоруського національного комітету.

АКАДЕМИК В. М. БЕХТЕРЕВ

В останні дні минулого року радянська наука втратила одного з найвизначніших та найенергійніших її діячів. Неодвідувано помер академик В. М. Бехтерев, ім'я відоме далеко поза межами Радянського Союзу.

Пів сторіччя тому Володимир Михайлович Бехтерев почав свою наукову діяльність. З молодим запалом кинувся він до вивчення діяльності мозку та нервової системи людини. Саме ці царини науки мали багато підстав для різних ненаукових гіпотез про душі, надприродні сили то-що, але були доволі твердою опорою для ідеалістів усіх настанків.

В результаті багаторічної праці над вивченням мозкової та нервової діяльності В. М. Бехтерев утворив монолітну теорію про рефлекси, що всі психічні явища, всі прояви мозкової та нервової діяльності організму мають чисте матеріалістичне походження. Таким чином вся наука про функції мозку завдяки праці В. М. Бехтерева стала на ґрунті наукового ґрунту, на ґрунті матеріалізму.

Академик В. М. Бехтерев був першим із наших вчених, що активно працюють з перших днів радянської революції. Він провадив не тільки наукову роботу, йшовши за весь час своєї діяльності понад 500 наукових праць, але був також визначним організатором. Найбільше сид поклав на організацію та встановлення Інституту Вивчення Мозку

в Ленінграді, що є одною з найавторитетніших психо-неврологічних установ у всьому світі.

До останньої хвилини свого життя не покидав акад. Бехтерев своєї наукової та організаційної діяльності. Не дивлячись на старечий вік (70 років) він завжди

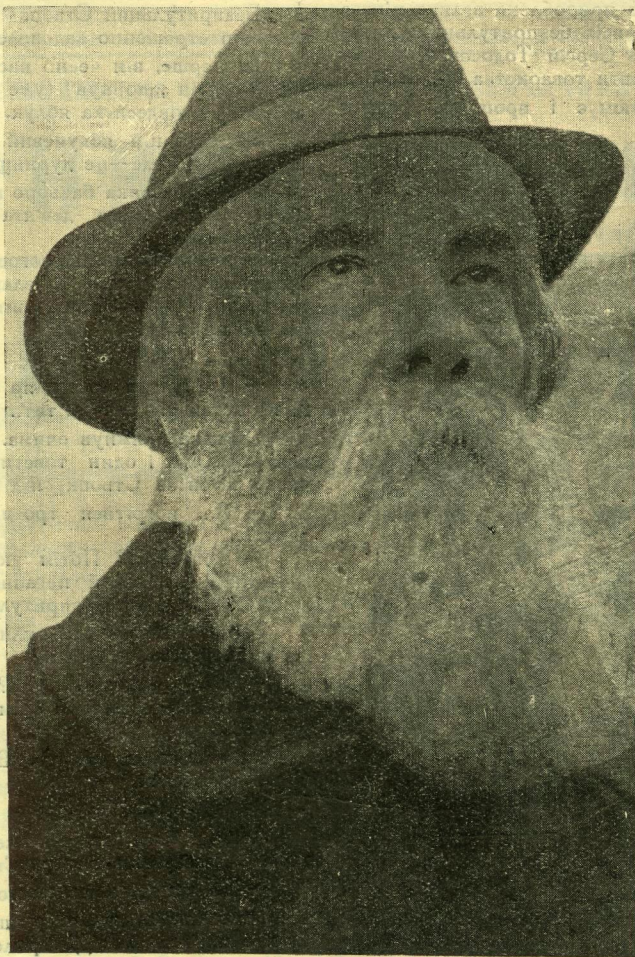
виявляв залізну енергію та молодечу бадьорість. Навіть смерть захопила його підчас праці.

Наприкінці грудня академик В. М. Бехтерев приїхав був з Ленінграду до Москви на психоневрологічний з'їзд і тут нагло помер від паралізу серця. Тіло його було спалено в Москві 27 грудня, а мозок, згідно з волею небіжчика, передано Ленінградському Інституту вивчення мозку.

Отже всю свою енергію до останнього атому віддав академик В. М. Бехтерев науці і навіть мозок свій, що за життя просунув науку на велетенський крок уперед, небіжчик не вагався віддати для наукових дослідів.

Наукові заслуги академіка В. М. Бехтерева величезні і відомі далеко поза межами нашої країни. Свою „Рефлексологію“ він перший поставив справу вивчення душевного життя на справді науковий, марксистський ґрунт та підняв її на висоту інших природничих наук. В цьому напрямку В. М. Бехтерев став тим же, чим був у свій час проф. Менделєєв у царині хемії.

Академіка В. М. Бехтерева знав не тільки вузьке коло фахівців. Його працями цікавилися найширші шари нашого населення і як серйозний популяризатор він завжди був бажаним гостем по аудиторіях наших міст, а його праці завжди з захоплення читалися передовою молоддю.

Академик В. М. Бехтерев. Помер 24/XII—1927 року

Ом. Б.

ДОКЛАД і резолюції

Гумореска В. Чечвянського

ЧЛЕН правління „Друзів Дітей“ Сергій Тодосович Пролетарський, солдатний громадянин, з таким же пузком, робить доклад про роботу правління за останній квартал.

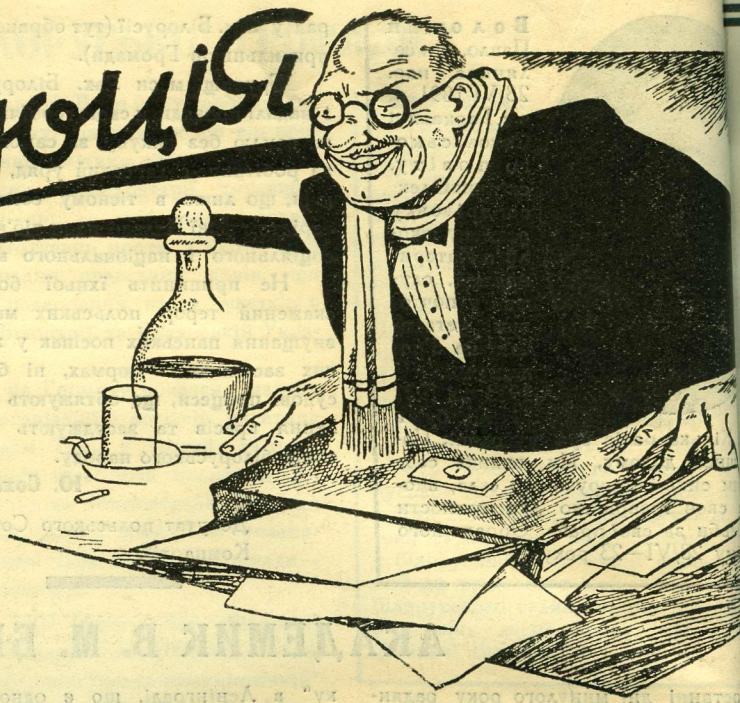
Хоч цей доклад і офіційний, проте офіційності не почувається.

Слухачі—все свої. Члени правління, члени ревізійної комісії, члени секретарягу і представники інших різних громадських організацій, що проводять роботу під спільними з „Д. Д.“ гаслами: „геть безпритульність“, „всі на допомогу безпритульним“ і т. інш.

Сергій Тодосович чудовий оратор. Сухі цифри і викладки він так зміло і до речі пересипав цікавими анекдотами з життя безпритульних, що аудиторія слухає уважно, не спить і в анекдотичних місцях докладу дружим сміхом підбадьорює оратора.

Доклад яскраво свідчить: робота пророблена велика, цікава і з наслідками. Вже одного досигь: всіх безпритульних „виліковано“ і „водворено“ (так говорить Сергій Тодосович) у спеціальні будинки, організовані на кошти товариства „Д. Д.“.

Голова зборів коротенько резюмує і пропонує обрати комісію для складання резолюції.

— А може з резолюцією відкласти, — говорить Тодосович, уже десять хвилин на десяту... Пизенько А ми тимчасом встигли б ще де небудь посидіти після праведних. А? Як товариство?

Товариство погоджується і засідання закривають.

II.

Безпритульний Стьопка — між своїми „Стьопка-Капітал“ сьогодні страшенно задоволений.

По-перше, він чесно настрилав за день аж сорок копійок, по-друге, він „шоппув“ (уже не зовсім чесно) дві пачки цигарет „Камей“ і півдесяка яблук.

За останній яблуневий експеримент Стьопці доброго погитилиці, але—це дурниці.

Зараз Стьопка бадьоро марширує вулицею, міркуючи погритися. Ще рано—дев'ять година—і ще можна чимось підлататися.

Відчинивши двері якогось освітленого парадного, Стьопка крадучись, заходить і, влаштувавшись, біля теплої батареї центрального опалення, витягає з пазухи яблуко і починає смачно хрумати.

— Це що за екземпляр тут?—почув над собою Стьопка. А ну вставай! Чого це ти?... Ще й спиш, подумавеш!..

Стьопка блимнув очима. Біля його стояло чоловіка з портфелями і один товстий у хутровому пальті і смуглої шапці штовпав Стьопку під бока ногою.

— Я... погритися трохи, — відповів Стьопка.—По морозу...

— Погритися? Потім украдеш! Знаємо вас! Напевно з будинку... Вилтай негайно. Швейц-а-а-а-р! Ви що ловите? Тут у вас безпритульні валяються. Глядіть мені!

Стьопка вийшов на вулицю. За ним слідом повісився і з портфелями.

— Ну, громадяни! Куди? Я пропоную в „Арабат“ знаєте, кухня—цімес. А крім того, там такі мандоліни... що... Ах...

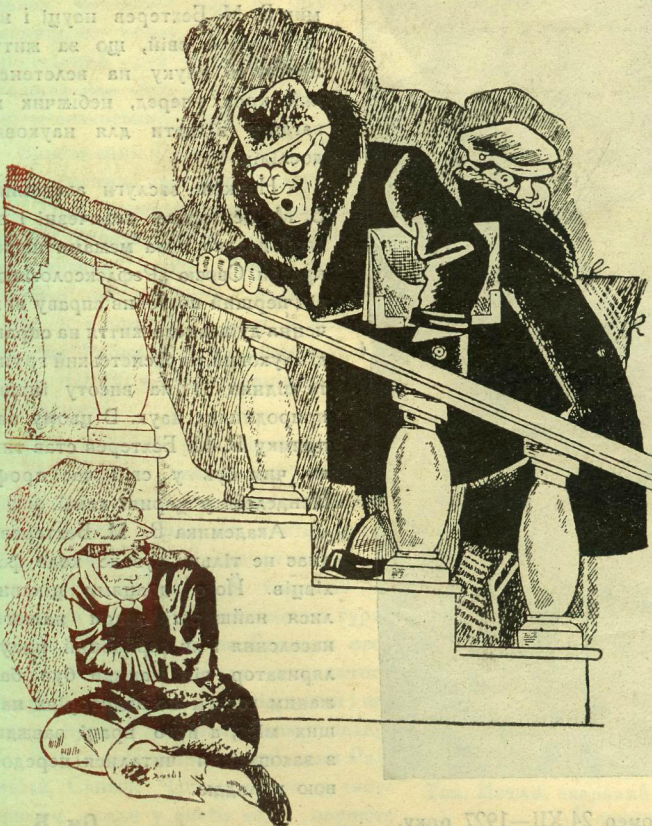
Товстий не договорив. В нього з голови раптом смушкова шапка.

Лежачи біля батареї вже в другому парадному будинку, даючи з усіх боків шапку, Стьопка промовив:

— Та тут щось написано!

І ткнувшись носом у шапку, він на підкладці поривав вишити шовком: „С. Д. Пролетарський“.

— Должно якийсь відповідальний жлоб, — сказав Стьопка і повернувся на другий бік.

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА
на 1928-й рік на літературно - критичний
і мистецький місячник

„ЖИТТЯ й РЕВОЛЮЦІЯ“

(ВИДАННЯ РІК ЧЕТВЕРТИЙ)

ЩО ВИХОДИТЬ КНИЖКАМИ 8 АРКУШІВ

„ЖИТТЯ й РЕВОЛЮЦІЯ“

подає кращі твори з української та
:: :: чужоземної літератури :: ::

„ЖИТТЯ й РЕВОЛЮЦІЯ“

містить критичні огляди поточної укра-
:: :: їнської й чужоземної літератури :: ::

„ЖИТТЯ й РЕВОЛЮЦІЯ“

освітлює питання образотворчого, теа-
трального і кінематографічн. мистецтва

„ЖИТТЯ й РЕВОЛЮЦІЯ“

відгукується на головніше з політично-
економічних і науково-технічних питань

Протягом 1928 року річні передплатники „ЖИТТЯ й РЕВОЛЮЦІЯ“ одержать
БЕЗПЛАТНО: 1) „Альбом сучасних українських письменників Радянської України“
(36 портретів); 2) „Альманах сучасної західньої літератури“ (10 арк.)

ПЕРЕДЕЛАТА на ЖУРНАЛ:

На	1 міс.	—	крб.	85	коп.
"	3	"	2	"	50 "
"	6	"	4	"	25 "
"	12	"	8	"	— "

Окреме число 1 крб.

Передплата
за кордон на рік 5 дол.

Річні передплатники можуть вносити
передплату в кілька строків, а саме:
при передплаті 4 крб., до 15 квітня
2 крб., до 15 липня 2 крб.

Адреса редакції: Київ, вул. К. Маркса, 2

Передплата приймається по всіх філіях Державного Видавництва України, зокрема
в Київській філії Д. В. У. — вул. Карла Маркса, 2

ВСЕУКРАЇНСЬКА КООПЕРАТИВНА ВИДАВНИЧА та КНИГОТОРГОВЕЛЬНА СПІЛКА

КНИГО

СПІЛКА

Харків, Горьківський пр., № 2, телефон 46-74

НОВА ГРОМАДА

ДВОХТИЖНЕВИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ КООПЕРАТИВНИЙ, НАУКОВО-
:: :: ПОПУЛЯРНИЙ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ЖУРНАЛ :: ::

Виходить за відповідальною редакцією А. Е. ГЕТЛЕРА.

Завідує Редакцією С. П. КРАВЦІВ (КРИГА).

СТАТТІ

з усіх питань практичної кооперативної роботи
та сільського господарства

ПОСТІЙНІ ОГЛЯДИ

політичного життя та революційного руху
в СРСР та за кордоном

ОПОВІДАННЯ ТА ВІРШІ

найкращих сучасних письменників та літератур-
ного молодняку, ілюстровані кращими художниками

ЦІКАВІ ІЛЮСТРАЦІЇ

з будівництва та побуту України, СРСР
донна політ-хроніка в ілюстраціях

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

На рік 5 крб. — коп.

На півроку 2 крб. 75 коп.

На 3 місяці 1 крб. 50 коп.

Ціна окремого числа. — крб. 30 коп.

НИЗКА ПОСТІЙНИХ ВІДДІЛІВ

Кооперація. Літературний розділ. Сільське гос-
подарство. По кооперативній Україні. Книжкова
поліція. Новинки науки й техніки. Розвага на до-
звіллі. Постійна інформація про нові видання
Книгоспілки

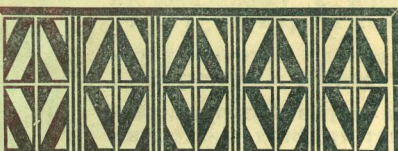
ЛИСТУВАННЯ

з читачами й дописувачами. Поради в справі
:: :: читання й кооперативної самоосвіти :: ::

ВИМАГАЙТЕ В УСІХ

КООПЕРАТИВНИХ ТА ИНШИХ
КНИГАРНЯХ, КІОСКАХ
ТА ГАЗЕТНИХ ЕКСПЕДИЦІЯХ

ВСЕСВІТ

Переборовши всі труднощі утворення першого на Україні універсального тижневика і здобувши за минулий рік широке коло

прихильників—читатів, Редакція „ВСЕСВІТА“ цього року ставить собі за завдання всяким чином поліпшувати журнал, для чого й потрібно мати тісний зв'язок з основним колом читачів журналу—з річними передплатниками.

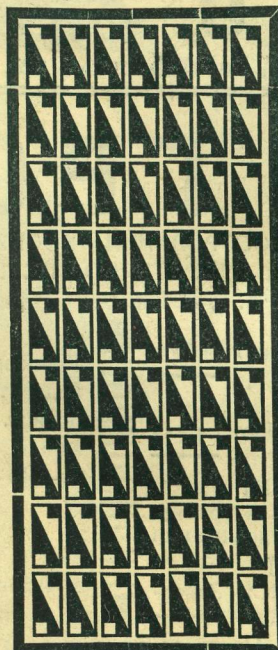
В тій меті в 1928 р. буде широко розвинуто практику конкурсів і розподілено серед річних передплатників премії.

Річні передплатники журналу „ВСЕСВІТ“ на 1928 рік, що надішлють передплату власними поштовими переказами (але не через комісійну агентуру пошти) або безпосередньо здадуть її до Харківської чи окружної контори Видавництва „Вісти ВУЦВК“—і все це до 1 березня 1928 року—візьмуть участь у розподілі преміальних предметів на суму з розрахунку 400 крб. на 1 тис. річних передплатників.

ПРИЙМАЄТЬСЯ
ПЕРЕДПЛАТА
НА 1928 РІК
НА

УНІВЕРСАЛЬНИЙ
ІЛЮСТРОВАННИЙ
ТИЖНЕВИК

Список преміальних предметів для річних передплатників опубліковано буде в березні, після вияснення загальної суми і вибору предметів. Пропонуючи для того зі свого боку

модерний радіоапарат з гучномовцем, навушниками й лампами, фотоапарат з належним приладдям, велосипед і столярний та слісарний струмент,

Контора прохає річних передплатників подати до 1-го березня 1928 р. свої зауваження відносно цих і інших бажаних преміальних предметів.

Росподіл для річних передплатників відбудеться жеребком 1 квітня 1928 р.

Піврічні передплатники, на тих самих умовах внесення передплати, візьмуть участь у другому розподілі, в другій половині року, коли поновлять передплату на друге півріччя.

Тим, що великого запасу „ВСЕСВІТА“ на 1928 р. друковано не буде, Контора просить річних і піврічних передплатників не гаятися з надсилкою передплати.

КОМПЛЕКТІВ „ВСЕСВІТА“ ЗА 1927 РІК НЕМА.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

на 1 рік—52 прим.—7-20 к., на 1/2 р.—3-60 к., на 3 міс.—1-80 к. на 1 міс.—4-5 номерів 60 коп. Ціна окремого номера—15 коп. Передплата приймається в Головній Конторі—Харків, вул. К. Лібкнехта № 11, в округах по всіх представництвах „Вістей“ та в кожному кіоскові залізниці.